

TIDSSKRIFT

FOR

LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB

REDIGERET AF

H. HERTEL

1916

KØBENHAVN

AUGUST BANGS BOGHANDEL

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)

1916

Hvidtjørn som Erstatning for Kaffe. I Deutsche Landw. Presse skrives, at efter at Englands Blokade omtrent hell har umuliggjort Tilførselen af Kaffe, har den største Del af den tyske Befolkning vænnet sig til Anvendelsen af Surrogater, og Forbruget af disse er derfor vokset enormt. Byg er hovedsagelig benyttet som Surrogat, men da der er stærkt Brug for den til Fodringsanvendelse, har man fra ledende Side besluttet at søge den afløst af Hvidtjørn, og der er nu i Berlin under Deltagelse af det tyske Riges og Preussens Krigsselskab blevet oprettet et Kontor for Indsamling og Anvendelse af Hvidtjørn som Surrogat for Kaffe. I alle Egne af Tyskland, hvor der findes Hvidtjørn i nævneværdig Mængde, er der nu oprettet Indsamlingsdepoter, som betaler Befolkningen 20 Pf. pr. kg for lufttørrede, for Stængler, Blade og Grene befriede Frugter.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek er for Fremtiden aabent fra Kl. 10—4.

Planteavl i 1915.

Af Professor O. H. Larsen.

Statskonsulent *K. Hansen*, der i en meget lang Aarrække har skrevet den aarlige Oversigt til Tidsskriftet om Planteavl i det forløbne Aar, havde ogsaa givet Tilsagn om at skrive Oversigten i Aar. Paa Grund af et overvældende Arbejde, blandt andet i det af Ministeriet nedsatte Landbrugsudvalg, har Hr. *Hansen* imidlertid bedt sig fritaget for Hvervet i Aar. Da Redaktionen imidlertid er af den Anskuelse, at den sædvanlige Oversigt nødig maa savnes i Tidsskriftet, har den bevæget Hr. Professor *O. H. Larsen* til at udarbejde den.

Red.

Som bekendt havde Danmark i 1914 sin mindste Høst gennem mange Aar. Under de uheldige Virkninger heraf og med de kommende Tidrs sandsynlige Vanskeligheder for Øje maatte det anses for overordentlig vigtigt, om Høsten i 1915 kunde ventes at faa et andet og bedre Udfald.

Udsigterne hertil var i det tidlige Foraar ikke særlig gunstige. Vintersæden havde ganske vist faaet en jævn god Udvikling fra Efteraaret af; men Vinteren udtyndede mange Steder Bestanden lovlige meget, og navnlig var den lave Temperatur i Marts Maaned — ca. 1° C. under Normalen — uheldig for Hveden. Dertil kom, at 1ste Aars Kløvermarker tegnede daarligt. Den tørre Sommer i 1914 havde været meget uheldig for Udlæget, og omend det milde Efteraar bødede noget derpaa, var Bestanden i det tidlige Foraar dog ingenlunde god, og den blev flere Steder yderligere forringet ved Angreb af Bægervamp, som optraadte ret ondartet i det kolde Foraar.

ca. 66,500 ha. Paa dette Areal blev der høstet en Afgrøde paa 216,500 t, hvilket er den største Hvedehøst, vi har haft siden 1875, og beregnet pr. ha svarer den til et Udbytte af ca. $32\frac{1}{2}$ Tdr. à 100 kg. Ogsaa hvad Foldudbyttet angaar er 1915 altsaa noget nær et Rekordaar for Hveden; kun 1913 viser et endnu gunstigere Resultat, nemlig 33 hkg pr. ha. Grunden til de store Hvedefold i de senere Aar maa sikkert for en væsentlig Del tilskrives den stedse stigende Udbredelse, som det nye Udvalg af Hvedeformerne fra Tystofte har faaet, og navnlig gælder dette om Tystofte Smaahvede II, der mange Steder i 1915 gav indtil 50 Tdr. og derover pr. ha, selv paa Jorder, som ikke kan anses for 1ste Klasses Hvedejord.

Medens Hveden saaledes maa anses for Aarets bedste Kornafgrøde, gælder lige det omvendte om

Rug en. Ganske vist er Rughøsten i 1915 betydelig større end i 1914, der gav vor mindste Rughøst siden 1875, men i Forhold til Femaaret 1909—13 viser 1915 et betydeligt Mindreudbytte for Rug, nemlig 339,000 t imod 448,300 t, svarende til en Nedgang paa ca. 25 pCt.

Denne Nedgang skyldes dels en Formindskelse af Rugarealet, dels et forholdsvis daarligt Foldudbytte. Det samlede Rugareal udgjorde i 1912 245,785 ha, men i 1915 kun 210,917 ha, altsaa en Nedgang paa 35,000 ha, svarende til ca. 14 pCt. Denne Nedgangsbevægelse kan føres tilbage til 1896, men i det første Tiaar derefter var den forholdsvis mindre; først fra 1907 til 1912 blev Nedgangen betydelig, nemlig ca. 6000 ha aarlig, og fra 1912 til 1915 har den altsaa været ca. 12,000 ha pr. Aar. Vi er saaledes nu nede paa et Rugareal, som kun i meget gunstige Høstaar vil være i Stand til at skaffe os det nødvendige Brødkorn. Regner vi et Forbrug hertil af ca. 320,000 t + ca. 40,000 t til Saasæd og et lignende Kvantum til Afrensning, Spild og Svind, kommer vi til et samlet Forbrug af rundt regnet ca. 400,000 t, bortset fra Foderforbruget. Dette svarer med vort nuværende Rugareal til et Foldudbytte af ca. $10\frac{1}{2}$ Td. pr. Td. Ld.;

men Avlen i 1915 kan kun anslaas til knapt 9 Tdr. pr. Td. Ld. eller, nøjagtig begrundet, 16 hkg pr. ha.

Det mindre gode Foldudbytte i 1915 falder udelukkende paa Jylland; for Øernes Vedkommende er Udbyttet endog ca. 3 pCt. over Gennemsnittet for Aarene 1909—13, medens det for Halvøens Vedkommende ligger ca. 13 pCt. under dette Gennemsnit. Aarsagerne hertil var sikkert flere: dels en lovlig tynd Bestand fra Foraaret af, dels Frostskade under Blomstringen og enkelte Steder muligvis ogsaa lovlig megen Regn i Juli Maaned.

V a a r s æ d e n led selvfølgelig mere under Sommer-tørken end Vintersæden. For B y g g e t s Vedkommende gælder dette navnlig om 6rd. Byg og de tidlige Former af 2rd. Byg. Derimod gav Prenticebygget og andre sildige Bygsorter en god Middelhøst baade hvad Kvantitet og Kvalitet angaar.

Bygarealet, som i en længere Aarrække havde været i en uafbrudt Tilbagegang, viste i 1912 en lille Fremgang, som er fortsat i 1915 med ca. 20,000 ha. Denne Fremgang falder udelukkende paa 2rd. Byg, medens 6rd. Byg indtog omtrent samme Areal som i 1912. Den samlede Bygavl var i 1915 617,600 t, og da Arealet udgjorde ca. 260,459 ha, giver det gennemsnitligt Udbytte af ca. 23 hkg pr. ha. Da heri er medregnet saavel 6rd. Byg som tidlige Sorter af 2rd. Byg, der mange Steder foldede daarligt, er det indlysende, at de sildigere Former af 2rd. Byg, og navnlig Prenticebyg, har givet et væsentlig større Udbytte.

Forsøgene fra forskellige Egne af Landet peger da ogsaa tydeligt i denne Retning. Paa Sjælland gav saaledes 9 Forsøg et Merudbytte for Tystofte Prentice overfor Svaløf Gulbyg og Abed Binderbyg af henholdsvis 237 og 304 hkg Kærne pr. ha samt 603 og 798 hkg Halm. Paa Fyen var de tilsvarende Tal som Gennemsnit for 12 Forsøg henholdsvis 240 og 232 hkg Kærne samt 641 og 693 hkg Halm. Det var ikke sjældent at se angivet indtil 40 hkg

og derover for Prentice Byg i 1915, og det gode Udbytte skyldtes sikkert for en væsentlig Del den langsomme Modning, som for denne Bygsort gav en ganske fortrinlig Kærneudvikling.

Havre og Blandsæd led tilsyneladende mindre ved Sommertørken end Bygget, bl. a. maaske fordi disse Afgrøder gennemgaaende var lidt længere tilbage i Udvikling, da Regnen kom, saaledes at dennes Indflydelse blev større, i hvert Fald paa Straaudviklingen. Derimod synes Kærnen knapt i samme Grad at have draget Nytte af Vejrforholdene som hos Bygget, thi i Henhold til Statistiken har hverken Havre eler Blandsæd naaet Middeldudbyttet for Aarene 1909—13, medens de dog har givet betydelig mere end i 1914.

Havrearealet blev formindsket med ca. 20,000 ha fra 1912 til 1915, medens Blandsædsarealet var omtrent uforandret. Regner vi med det samlede Areal under eet, faar vi for 1915 ca. 594,500 ha imod 608,700 ha i 1912. Kærneudbyttet paa dette Areal var i 1915 1,117,000 t, svarende til ca. 18,3 hkg pr. ha, altsaa betydelig lavere Foldudbytte end for Bygget; men selvfølgelig maa det erindres, at Bygget gennemgaaende dyrkes paa bedre Jord.

Ogsaa for Havren gælder det, at Høsten var forholdsvis langt ringere i Jylland end paa Øerne. Medens Hvid Havre for Øerne gav et Foldudbytte, der var ca. 10 pCt. højere end Gennemsnittet for 1909—13, saa var Forholdet omvendt for Jyllands Vedkommende, og noget lignende gælder om Blandsæden, omend i noget mindre Grad. Saaledes har altsaa begge de to Kornarter, som har den største Udbredelse i Jylland — Rugen og Havren — haft et særlig daarligt Aar netop for Jyllands Vedkommende, og dette forklarer, at medens det samlede Kærneudbytte plejer at fordele sig nogenlunde ligeligt paa Jylland og Øerne, saa var Forholdet i 1915 det, at Jylland maatte nøjes med de 45 pCt., medens Øerne fik 55 pCt.

Bælg sæden gav enkelte Steder et ganske godt

Udbytte, men som Helhed var Foldudbyttet dog ikke tilfredsstillende, og da Arealet tilmed paa Grund af Vanskelighederne ved at faa Saasæd blev stærkt formindsket (ca. 3000 ha imod 4000 ha i 1912), saa blev det samlede Udbytte kun lille, nemlig 5500 t imod 6000 t i 1914 og 8700 t i 1909—13.

Kartoflerne gav i 1915 et usædvanlig stort Udbytte. Saa langt tilbage, Statistiken gaar, har vi ikke haft større Kartoffelhøst. Mængdeudbyttet er i 1915 beregnet til 1,072,700 t, og det Aar, som kommer det nærmest, er 1913, hvis Udbytte er beregnet til 1,071,500 t. Det gode Udbytte i 1915 skyldes vel for en Del Arealets Udvidelse, men dog fortrinsvis det gode Foldudbytte. Det samlede Kartoffelareal angives i 1915 til 66,561 ha imod 61,141 ha i 1912. I Henhold hertil bliver Foldudbyttet, angivet i hkg pr. ha, for 1915 ca. 161, medens det for Aarene 1909—13 og 1905—09 var henholdsvis 134 og 114 hkg pr. ha. Kun i 1913 har vi et større Foldudbytte, nemlig 175 hkg pr. ha. Som sædvanlig er Foldudbyttet større i Jylland end paa Øerne; men Forskellen er ikke saa stor som den plejer at være, og Forklaringen hertil er muligvis den tidligere omtalte Frostskade i Juni Maaned. Iøvrigt var Vejret gunstigt for Kartofflernes Udvikling. Denne tørre Forsommer gjorde gennemgaaende ringe Fortræd og gavnede tilmed ved rimeligvis at forhale Angrebet af Kartoffelskimmel, saaledes at dette de fleste Steder var mere godartet end normalt. Regnen i Juli kom for Kartofflerne lige til Pas til at sikre en god Knoldudvikling, og Eftersommeren var ligeledes meget gunstig saavel for Væksten som for Arbejdet under Op-tagningen.

For Foderoernes Vedkommende var Vejrforholdene knapt saa gunstige. For det første var Tørken i Maj og Juni uheldig for Kaalroer og Turnips, der som nævnt blev angrebne stærkt af Jordlopper; for det andet var Temperaturen hele Sommeren lovlig lav for Runkelroerne, og Pjaskregn hist og her i Maj Maaned havde des-